

מסורת הש"ס

א) וסוטה ל: נדה יא: ז) ב"ק ק"ט. ט"ז. א) לשל מל: מד: מ"ק יג. בטרות לה: ב"ק ה: ד) לקמן נד: וס"ג. ט) מוס' פ"ג ה"א: ב) כמ"י למה לכתב ה"א ואלהו וסוגין ע"י מהר"ם על תוס' ד"ה ותיג, ו) ב"ק טו. וזת, ח) כמ"י איתא ר"ה, ט) ונ"ל מטמא רש"י וע"י פנ"י שמשב הגירסא, י) שמות כא: יא) לפנעין כנמלא הגירסא לאחוקי, יב) ונחמס בט: יג) יג) נדפרי"ר כפנתמיתין, יד) תיבת לא טוקפ ע"פ מהרש"ל וע"י ר"ש העשילאי, טו) חוקת ס"י קד"ל, טז) וסומאל ס"ה, יז) ונ"י תוס' ממוח נח: ד"ה ואלה דלמרי וע' דפוספתא דניטין פ"ג ה"יב תנא כמו דליתא בב"ק, יח) ונ"ע תוס' מטהרין לג: ד"ה שעירי"ג, יט) ולקמן נד: ז) ונפחסי"ג כ"ה, יא) נאלא מאלא מזה גלוס ככל מסכת זמח"ס,

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה שלא וכו' אפי' כנגזן ובאגע כהו פ"ד:

מוסף רש"י

שי"ר לעמוד קודם

לברגא. לפסוק נלך ככף גולגלתא דיתמי, ולמוצי. מוון האשה הגנות והתומס, ורקדורא, ולקצות אתה או היתומס, מובניגן. נכסי דתמי בלא אכרואת. שאל שמה וממן לדר' (תשובות י"ב), המטמא. טהרות של חזקיהו, והמדמע. תרומה בחולין של חצירו, דחולין לה, דמדינא ליה לטוטינא לכהנס דבני תרומה, דהיינו כול, דלא חו' אלף לכהנס, והמנסך. י"ז על חצירו לעצרת כוכבים (והיו"ט), שווגא. דלא דע שהיא תרומה ואל' שאל שהוא נאסך בניטור ז', או כסבור י"ן של' הוא (שם), פטור. מלשלא, חזקיהו דמוק שווגא חייב, כדקיימא לן (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין ער בין יון בין שוגא בין מוד, הלא חזק שאליו ניכר הוא ולא שמה חזק (שם). במזיד חייב לשלם דקנסות רנ"ג, ומשום דקס ליה דנדרה מיניה לא מיפטר, ואע"י דחייב מיתה משום ערומ כוכבים, אפילו לא התרו בו דלא מיקטל קי"ל חייב מיתות שוגגין פטורין מלשלא, הלא חייב אפילו התרו ביה, כדאוקימנא שטמא משעה דלאנשה על מנת לאסורא מחייב לשלום, ומתחייב כנפשו לא היו עד שעת ניטור (שם).

ע"כ שי"ר לעמוד הקודם

דאסור לגרום טומאה לחולין שבראשית ירשאל. משום תקנת תרומה (פסוה י"ב). בראשונה היו אומרים המטמא. טהרותיו של חצירו, והמנסך. י"ט ע"י חזקיהו לנ"ל, דלע"י דקמה מנת ואלן הוקי ניכר משלא (ב"ק ק"ט). חזק שאליו ניכר. דלא בעינא חזק (וה"ק יב.) שהי טהרותיו מנתה לפני ואלן חזק ניכר כסן (בבברות יב.) הבהנים שפגלו במדקש מזידים חייבים. לשלם לבעלים הערשעה מלאכה בתי חטאת. שקל כנגזן משקולת, ופרה וכל מעשה נפלקין כמלאכה (ב"ק צח. ובעיני"ט טו.)

היינו מדמע. שמערב זהיתר דבר האסורו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ה דילפי' מיניה למנסך ולא אנטרין למתניה אכל השתא למנסך ממש אינטרין למתני' דלא תימא קס ליה דדרבה מיניה ופטור: [קנסא הוא]. מטמא ומדמע דהיזק שאינו ניכר לא שמה היזק: **וקנסא מקנסא** לא ילפינן, דלא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אנטרין מנסך: **ולמאן דילין קנסא מקנסא**. היינו רב דלמר מנסך ממש דאילו מערב לא אנטרין דילפינן ממדמע אע"י דקנסא הוא: **כל הני דמתני'** למה לי ליתני חדא ויילפא **אידך מיניה: משום דקא מפסיד לה לגמרי**. דלא חזיא חו' לאכילה: **דאסור לגרום טומאה**. מפני פרוש'ם שאולכין חוליה' כטירה ומשום דעבד איסורא קנסוהו: **מדמע**. לא מפסיד לגמרי דלא חזי לכהנס וחזני מיניה כול: **משום דשית**. דעבד ובמילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי הכי דלא נעביד: **כר' ירמיה**.

דמדאגבה קנייה: **למה לי**. כיון דתנן מנסך כתרתי דרישא כ"ש מדמע^ט דליכא למימר דקס ליה דדרבה מיניה: **מנסך**. מפסיד לגמרי שאסורו נהנה אכל מטמא אע"י דמפסיד דלא לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אכל חו' הוא עדיין להסקה או למאכל כהמה דלפי' מטמא תרומה חזי להסקה או לכהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא חו' לאכילה: **שמה היזק**. ובהיזק לא חילקא תורה כשהוא נא' זידי אדם עצמו בין שוגא למזיד כדלמרינן כהחובל (ב"ק דף פה:) פלע תחת פלע^י לחייב על השוגא כמזיד: **היזק שאינו ניכר**. כגון הני דמתניתין שלא נשתנו מכמות שהיו: **כדי שידועו**. שטימא או דימע דאי מחייבת ליה לא אחי מודע להו לבעלים ואכלי איסורא: ^{יב}) **לעוריה קא מוין**. דאי לאו להקניטו נא' ולהודיעו למה לי דעבד: **הכהנים שפגלו**. קרבתו ששטנוס וזרקוס לאכול מהם חוץ לזמנא^{יט} ולא הורלו לבעלים: **מוידין**. שידעו שפסולים בכך: **חייבין**. לשלם דמיהם לבעלים שהי כריכין להציא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להציא דורון היה במקש: **מפני סקון העולם**. קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא ירגילו בכך: **שוגגין פטורין מפני סיקון העולם מיבעיא ליה**. דלא חייבין דמזיד דינא דלורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני **כדי שידועו: הא שוגגין פטורין**. יא) דמתני' לא תני שוגגין פטורין כהדיא כרישא ואי נמי תני תיקון העולם י"ל לא ארישא קאי: **מי חטאת**. דפרה אדומה וכן פרה עולם נפסקין כמלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול וצמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ונתיא כספרי^{טו}) מה ת"ל שיכול אין לי שתא' מלאכה פוסלת אלא כפרה ומנין אף כמים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם**. לשלם: **וחייב בדיני שמים**. פורענות לשלם לרשעים. שנתכיון להפסיד את ישראל: **לרצקה**. למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרצק (מלאכי ג יט.) **כדי שיעניק**. את אמה: **ופדוע**. כתבואה עם השאר דתשלומוין ליכא אעמשה ידיו דלמר לטובה הנכנסתיה שתינק ופסולה לא היו אלא מחמת מחשבתו שנתכיון אף שחדוש וגרמא בניקין פטור דלמחשבה לא מחייבין ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדלמר (פסחים כו.) עובד דומיא דעבד דינא ליה:

שקל

לרבותא דלע"ג דלא מינכר מחייב צדיני שמים^{יז} וגראה דהאי דסתם פטורין. יא) דמתני' לא תני שוגגין פטורין כהדיא כרישא ואי נמי תני תיקון העולם י"ל לא ארישא קאי: **מי חטאת**. דפרה אדומה וכן פרה עולם נפסקין כמלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול וצמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ונתיא כספרי^{טו}) מה ת"ל שיכול אין לי שתא' מלאכה פוסלת אלא כפרה ומנין אף כמים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם**. לשלם: **וחייב בדיני שמים**. פורענות לשלם לרשעים. שנתכיון להפסיד את ישראל: **לרצקה**. למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרצק (מלאכי ג יט.) **כדי שיעניק**. את אמה: **ופדוע**. כתבואה עם השאר דתשלומוין ליכא אעמשה ידיו דלמר לטובה הנכנסתיה שתינק ופסולה לא היו אלא מחמת מחשבתו שנתכיון אף שחדוש וגרמא בניקין פטור דלמחשבה לא מחייבין ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדלמר (פסחים כו.) עובד דומיא דעבד דינא ליה:

שקל

לרבותא דלע"ג דלא מינכר מחייב צדיני שמים^{יז} וגראה דהאי דסתם

הניזיקין פרק חמישי גיטין

נג.

מהדר חייז א"י קסבר^א דלפסא ננסך בלא הגצהה ולא דמי לעקירה והנחה דשבת א"י אפשר דרבי ירמיה^ב פליג דלרבי אבין^ג וכן משמע דלמר כמרובה (ב"ק דף ע:) ^ד דלמר ליה זרוק גניבותך לחזרי ותקני לי גניבותך ופריך מדמתי לאזיר חלרו קנה ומתחייב כנפשו לא הוי

עד דנייחי ומשני בלומר לא תקני לי גניבותיך עד שמתנו והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא כריך לאוקומי הכי דעקירה לזרך הנחה היא^ה וכן משמע כהגולל בתרא (שם דף קיז.) דקאלמר כראשונה היו אומרים המנומא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא כסור כרבי אבין ולנסוק כרבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"י ג"ג דהגבהה לאו כיון דניסוך הוא אפי' הכי פטור^ו כיון דלשעת ניסוך לא מחייב דקים ליה דדרבה מיניה אשעת הגצהה נמי מיפטר דלמר לו הרי שלך לפניך כמו^ז תרומה ונטמאת דכמו דלס נסכו אחר ואמר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אלא ע"י דמנסך לא כיון צדיים כיון דקים ליה דדרבה מיניה^ח ורב סבר כיון דשעת הגצהה^ט לא שייך למימר דקים ליה דדרבה מיניה יש לחייב מחמת הגצהה אכל מה שיעשה צדיים אחרי כן אע"י דההיא שעתא קיס ליה דדרבה מיניה: **משום דקא מפסיד ליה לגמרי**. הך קושיא כר' יוחנן דללמר

היזק שאינו ניכר אינו היזק דלחוקיה הוה ליה לאכרוכיה לפטורא:

בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך. כהגולל

בתרא (שם קיז.) כמרובה אפכא וזו אחת ממוגיית הפכות^י:

שלא ימא כל אחד ואחד ב'ו. הקשה כר' אלפיה הא

דמתן כפרק עד כהנא (בבברות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי וישלם מצינו ואמאי והא שוגג הוא^א ומלן דמוקי לה כר"מ דדלן דינא דגרמי ניחא דלקמן קניס ר"מ שוגא אטו מזיד אכל למלן דמוקי קנסא כרננ^ב וזכגע כהו שך קשה לר' יוחנן אמאי חייב^ג ומינה לחוקיה^ד אפי' שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שידועו^ה ומיך דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והיו כמו מזיד דהלא וא"מ כטיהר את הטמא שעירצו עם פירותיו לפטור לחוקיה כדי שידועו ויש לומר דלין רגילות שיחזור מהוראתו^ו אלא ע"י אחרים הלכך לא חיישינן^ז: **ולתני עצה מפני תיקון העולם**. כרוז ספרים גרסינן כמתניתין^ח הכהנים שפגלו כמקדש שוגגין פטורין מודין חייבין ופריך משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם והכי איתא בתוספתא (פ"ג) כראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כשוגג פטור מודי חייב מפני תיקון העולם שפגלו כמקדש שוגגין פטורין ומיזין חייבין וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי כהו הוה ליה למיפרכ לכך נראה דלא גרסינן כמתני' שוגגין פטורין וצרייתא דהכא לאו היינו דמוספתא דהתם שהצאתי^{טו} ומשני^{טז} תיקון העולם אדיוקא קאי וכה"ג משני לקמן (דף נה:) אחטאת גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת**. מעובד דומיא דעבד דרשינן^{יז} דעלה עליה זכר פסולה אע"י ג"ג דמלמלא כיון דינחא להו לבעלים^{יח} וה"ה לכי עבד כצירו צדיים^{יט} וינחא ליה לאורו שעושה דמיתרבי נמי מעובד מ"מ: **כדיני אדם נמי ל"חייב**. וא"מ והרי אורס און פרמו של חצירו^{יט} דפטור כדלמר בפ"ב דזבחים^{כא} (כה:) ובהגולל קמא (ב"ק כח.) משום דכולו שזורין לאו לגבי מזנח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר היזקא ומשני דנקט מלאכה שוריים לאו לגבי מזנח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר:

הא

שמי היזק גדול הוא מגרמא דניקין דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:) גרמא בניקין פטור הכא מחייב מפני שעושה מעשה ביום אבל בגרמא ליא מעשה ביום וכל דאי דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה כמו שאין כן בגרמא פריך דהיינו חזקיהו של חצירו ומה לא קנס בנו אחריו מאי עושה חזקיהו שאינו ניכר לא שמי היזק **כדיני אדם נמי ל"חייב**. וא"מ והרי אורס און פרמו של חצירו^{יט} דפטור כדלמר בפ"ב דזבחים^{כא} (כה:) ובהגולל קמא (ב"ק כח.) משום דכולו שזורין לאו לגבי מזנח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר היזקא ומשני דנקט מלאכה שוריים לאו לגבי מזנח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר:

הא

שמי היזק גדול הוא מגרמא דניקין דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:) גרמא בניקין פטור הכא מחייב מפני שעושה מעשה ביום אבל בגרמא ליא מעשה ביום וכל דאי דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה כמו שאין כן בגרמא פריך דהיינו חזקיהו של חצירו ומה לא קנס בנו אחריו מאי עושה חזקיהו שאינו ניכר לא שמי היזק

א) נראה דר"ל שהרי אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגא אפי' מודי מ"מ כגמרם ס"ל כדשוגא פטור וכמו שכתב רע"ו לקמן ע"כ.

עין משפט נר מצוה

נר א מיי פט"ז מה'ל טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה א א טו"ע ח"מ סימן שפה ספי"א א ונכרי אלפס ב"ק פ"א דף ג ע"ב ובהר"ש שם סימן א:

נו ג מיי שם הלכה ד ונ"ע"ש כהשגות ונמנ"מ:

נד ד מיי שם הלכה ו וע"ש בב"מ:

מוסף תוספות

א. תוס' ה"ה"ש. כחז. קסבר. ומל"ג. ב. גמי סבר דאי אפשר לניטור בלא הגבהה ונחיון. מוס' כמותו לא. ד"ה שעקריה. ג. וליה ליה ההגבהה צורך ניטור. מוס' שם. ד. גבי גבב וכמר בשבת דפטור כגון. מוס' שם. ה. וכוין שהקנין בא בין מסירה להתנהא אית לן למימר קיס ליה בדרבה מיניה וכו' ר' יוימה דאמר בהנוקין וכו' לית ליה הגבהה צורך ניטור הוא הדין דלית ליה עקירה צורך הנחה. מוס' ב"ק שם. ו. והדיקן שאינו ניכר הוא. יעב"ז. ד. גול. מוס' ה"ה"ש. ו. והור"ל כאליו אתי האיסור ממילא. ולא דמי לגונב חלב ואכלו דליתיה לקמן, הלכך מייחייב אשעת גניבה. מוס' ה"ה"ש. ט. התחיל החזיר. וואן. מוס' ה"ה"ש. י. ון[פסור. מוס' סנהדרין שם. בישוג פטור והא נמי כישוג הוא. מוס' שם. יב. דאמר [כתא] אחד שטע דמזיד מודי חייב ומה שנגע אמר בישוג פטור כדי שידועו. מוס' סנהדרין ג: ד"ה שעירי"ג. דהא דיעי בעלים. מוס' ה"ה"ש. יד. ע"י עצמו. מוס' ה"ה"ש. טו. הלכך פריך שפיר טפי מהך. מוס' ה"ה"ש. טז. תוס' ה"ה"ש. כחז. ואפי"ו משני שפיר דמפני. ואת העושה מלאכה בפרת חטאת דאמרין דחייב בדיני שמנים אמאי מפסלא הא ודאי לא ניהא להו לבעלים. מוס' י"ב ד"ה אפי' (ד)לא בעינן דיעה"ל לבעלים ממש, רש"י. אלא. יט. דמינכר. מוס' ב"ק זח. ד"ה א"ר. מאי קא פריך, הא פטור דהכא היינו משום דכולו שזורין לא לפרה אדומה קיימי. מוס' ה"ה"ש.

פסקי ר"ד

נפסל בכך חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקריב לבעלים אמר חזקיהו דבר תורה אחד שוגא ואחד מודי חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמה היזק וק"ל (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין שוגג בין שוגא ומה טעם אמרו בישוג פטור כדי שידוענו שטימא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכילי איסורא. ו' יוחנן דבר תורה אחד שוגג ואחד מודי פטור היזק שאינו ניכר לא שמי היזק שמיני ניכר לא שמי היזק היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חצירו ואומר פטור אני. פי' אע"י דלא

הא

^[1] נראה דר"ל שהרי אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגא אפי' מודי מ"מ כגמרם ס"ל כדשוגא פטור וכמו שכתב רע"ו לקמן ע"כ